

เทศน์เช้า วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๗

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม ธรรมะคือสัจธรรม สัจธรรมนี่เป็นที่แสวงหา จิตใจมันเรียกร้องความเป็นธรรม เรียกร้องความเป็นธรรมๆ เพราะหัวใจใจ ถ้าหัวใจมันมีคุณธรรมนะ เราจะมีมีความสุขของเราคือเราเหนือโลกใจ เราเข้าใจ เราเห็นเหตุการณ์ต่างๆ เราวางได้หมด เราเข้าใจได้หมดเลย แต่ถ้าเราแบกโลกนะ เราทุกข์มากเลย ถ้าความเป็นธรรมๆ มันเกิดที่นี้ ถ้าความเป็นธรรมนะ เราต้องรักษาหัวใจของเรา ถ้าเราดูแลหัวใจของเรา

ทุกคนปรารถนาความสุข เกลียดความทุกข์ทั้งนั้นแหละ ทุกคนไม่ต้องการความทุกข์ ความยาก ทุกคนปรารถนาความสุข แล้วความสุขมันอยู่ที่หัวใจของคนทีแสวงหา ถ้าแสวงหาเอาสิ่งที่เป็นสมมุติ ความจอมปลอม มารยาสาไทย เราก็ดูรู้ว่าการมารยาสาไทย แสงสีเสียงเป็นมายาภาพทั้งนั้นแหละ เป็นมายาภาพ แต่ทำไมเราชอบล่ะ มันชอบเพราะอะไร มันชอบเพราะมันเข้ากันได้กับกิเลสใจ กิเลสมันเข้ากับสิ่งนี้ เข้ากับสิ่งที่เป็นมายา สิ่งที่เป็นความจริงมันไม่เคยรู้จัก

เวลาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สัจธรรมๆ มันก็เป็นมายาของกิเลส ก็กิเลสเอามาอย่างนั้นเข้ามาในหัวใจของเรา แล้วบอกว่าเราทำได้แล้ว เราเข้าใจแล้ว เรารู้หมดแล้ว แล้วทำไมต้องให้คนอื่นมาข่มขี้ล่ะ ทำไมต้องมีคนอื่นมาข่มขี้หัวใจของเราล่ะ หัวใจเรามันเป็นอิสระอยู่แล้วทำไมต้องให้มาข่มขี้ล่ะ ให้มันข่มขี้เพราะอะไร ให้มันข่มขี้ ใครจะมาข่มขี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเป็นผู้ชี้ทางเท่านั้น

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาตรัสรู้ธรรมขึ้นมา “จะสอนใครได้หนอ จะสอนใครได้หนอ” คำว่า “จะสอนใครได้หนอ” มันละเอียดลึกซึ้งจนไม่รู้จะอธิบายเขาอย่างไร ถ้าเวลาอธิบายให้เขาฟัง เขาบอกเขาก็เข้าใจ เขาเข้าใจตามประสาของเขา เขาเข้าใจประสาเขาจะ เขาไม่เข้าใจตามความเป็นจริงหรอก

ถ้าเขาเข้าใจตามความเป็นจริงนะ คาสบตามันรู้หมด คาสบตาเข้าใจหมดเลย มันเข้าใจเพราะอะไร เพราะมันมีเหตุมีผลใจ ธรรมะของเรามันต้องมีเหตุมีผล มันต้องมีที่ไปที่ไป คำว่า

“ที่ไปที่ไป” เห็นไหม เราเกิดมาจากไหน ทุกคนก็เกิดจากพ่อจากแม่ทั้งนั้นแหละ แต่ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ กัมมพณฺธุ กัมมปฏิสสรโณ กรรมเป็นเผ่าพันธุ์ กรรมเป็นที่พึ่งอาศัย มีการกระทำนั้นนะ เราเกิดจากการกระทำเดิมๆ มาของเรา จิตนิสัยที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้มันเป็นมาจากไหนล่ะ? เป็นมาจากพันธุกรรมของจิต

เวลาคนบริหารจัดการ จิตนิสัยของคน คนมันร้อยแปดพันเก้า ใจนี้ร้ายนัก เวลามันดี มันดีจนน่าตกใจ เวลามันร้าย มันร้ายจนน่าตกใจ ใจนี้เปลี่ยนแปลงไปได้หลากหลาย ใจนี้เป็นได้ทุกๆ อย่างเลย เวลามันทุกข์มันก็ทุกข์ในหัวใจของเรานี้แหละ

แต่ถ้าเรามีสติมีปัญหา มีสติปัญหาหมายถึงมีสามัญสำนึก ต้องมีสำนึกก่อนไง ถ้ามีสำนึกมันพอใจจะทำทั้งนั้นแหละ ถ้าไม่มีความสำนึกนะ มันหาว่ารังแกมัน ทุกคนว่ารังแกมัน ทำไมครูบาอาจารย์ท่านลำเอียงๆ

ลำเอียงอย่างไร เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บริษัท ๔ เป็นลูกเป็นเต้าขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหมด แล้วจิตนิสัยมันร้อยแปดเลย เวลาจะพูดกับฆราวาส อนุบุพพิกา พูดเรื่องทาน เรื่องของทานนะ เพราะทำทานนั้นนะมันเป็นประโยชน์กับสังคม ถ้าสังคมไม่มีการเอารัดเอาเปรียบกัน มันเป็นประโยชน์กับตัวเองด้วย เป็นประโยชน์กับสังคมด้วย นี่เรื่องของการทาน

เรื่องของศีลคือความปกติของใจ ถ้าใครมีศีล มีรั้วรอบขอบชิด จิตใจมันไม่เร่าร้อนจนเกินไปนัก เพราะมันมีรั้วรอบขอบชิดของมัน รักษาหัวใจของมันเอาไว้นะ ถ้ามีศีล

ถ้ามีภavana ภavanaเขาจะฉลาดแล้ว เรายังโง่มาตั้งนาน อู๊ย! ขวนขวายมาตั้งนาน ไม่รู้ไปหาที่ไหน มันหาที่ใจนี้เอง มันหาที่ใจนี้เอง แล้วมันหาไม่ได้ พอมันหาไม่ได้มันก็ต้องอาศัยสภาวะแวดล้อมเข้ามาก่อน ถ้าสภาวะแวดล้อมเข้ามา คนเราถ้ามันมีความปกตินะ คนเราเกิดมาถ้าปกติ อากาธ ๑๒ เวลาภาวนามาทำอะไรมันดีทั้งนั้นแหละ

แล้วถ้าคนพิกลพิการล่ะ คนพิกลพิการก็ภาวนาได้ ถ้าเราพิการเราก็ภาวนา เพราะเวลาภาวนา เราภาวนาเอาหัวใจของเรา เราไม่ได้ภาวนาเอาร่างกายของเรา เห็นไหม เวลาโลกของเขาเขาต้องถ่ายภาพสวยๆ นะ ใครนั่งภาวนานะ นั่งสวยๆ แล้วถ่ายภาพวิสวยๆ เอาไปโฆษณากัน

แล้วมันได้อะไรละ ภูบั้นหุ่นดีกว่านั้นอีก ไปดูหุ่นจี๊ซิ่งสิ เขาทำได้เหมือนเป็บบเลย มันยืนเฉย มันนั่งทั้งวันทั้งคืนเลย

เวลาเขาภาวนาเขาเอาหัวใจนะ เขาเอาหัวใจของเขา ฉะนั้น สิ่งทีเวลาร่างกายเราสมบูรณ์เราก็นั่งของเราด้วยอำนาจวาสนาของเรา ใครพิการ ใครมีความบกพร่องสิ่งใด เราก็นั่งอย่างนั้น เวลาคนเจ็บคนไข้คนป่วยนอนอยู่บนเตียงก็พุทโธท่านอนก็ได้ ยืน เดิน นั่ง นอน ทำสิ่งใดก็ได้ ขอให้หัวใจของเราเข้ามา

คำว่า “ก็ได้ๆ” ต้องมีสามัญสำนึกนะ ถ้าก็ได้ๆ ก็โยนทิ้งหมดเลย ก็ฉันทำแล้ว สักแต่ว่า ก็ได้ๆ ก็ปฏิเสธหมดเลย ก็ไม่ได้สิ่งใดเลย

คำว่า “ก็ได้ๆ” เวลากิเลสมันโต้แย้ง ถ้าไม่ทำอะไรเลยนะ กิเลสมันก็สบายใจ กิเลสมันก็ปล่อยให้เรายู้อิสระ พอจะภาวนานะ มันมาแล้ว “อู๊ย! ไม่ได้ นั่งไม่ได้ ทำไม่ได้ ไม่ได้สักอย่างหนึ่งเลย” เวลากิเลสมันรู้ว่าเราจะภาวนานะ

เพราะถ้าการภาวนามันจะเปิดหัวใจ ให้หัวใจมันแจ่มแจ้ง ให้หัวใจมันเข้าใจสังขารมใน ชีวิต ถ้าเราเข้าใจสังขารมในชีวิต ในทางโลกเราก็ไม่เดือดร้อนจนเกินไป มันเป็นอย่างนี้ ชีวิตเป็นแบบนี้

แต่ถ้าเรามีสติปัญญาเข้าไปนะ มันจะเข้าใจสังขาร วัฏฏะ จิตนี้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ทำไม่ถึงไปเกิด เกิดเพราะอะไร พอมันไปเข้าใจแล้วกิเลสมันพ่ายแพ้ กิเลส บ้านเรือนของมัน มันต้องเสียความครอบครองมาให้ธรรม ถ้ามันเสียความครอบครองให้ธรรม มันต่อต้านทั้งนั้นเลย ละ ถ้ากิเลสมันต่อต้านขึ้นมา ถ้ายังไม่ได้ภาวนา “รู้ไปหมด แหม! ทำง่ายๆ นั่งสมาธิใครจะนั่งไม่ได้ นั่งเฉยๆ เราทำงานมาขนาดไหน ทั้งชีวิตบากบั่นมาขนาดไหน แคนั่งเฉยๆ ทำไมนั่งไม่ได้” พอไปนั่งเข้ามันนั่งไม่ได้จริงๆ แต่มันคิดอยู่นั่นแหละ นี่กิเลสมันยังไม่สำนึกตนนะ

ถ้าเรามีสำนึกๆ สำนึกอย่างนี้ ถ้าสำนึกอย่างนี้ปั๊บนะ มันรู้มันเห็นภัยนะ เราไปเห็นบอก อู้อู้อู! คนนั่นไม่ดีอย่างนี้ คนนั่นทำลายเราอย่างนั้น...ไม่ใช่เลย หัวใจเราทั้งนั้นนะ ถ้าหัวใจเรา มันมีสติปัญญาสู้กับเรา ถ้ามีสติปัญญาสู้กับเรามันถึงมีสำนึกใจ

ครูบาอาจารย์ท่านอื่นให้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมและวินัยนี้ไว้ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านวางข้อวัตรปฏิบัติ ท่านรื้อค้นของท่านขึ้นมา ท่านเอาชนะใจของท่านขึ้นมา

ด้วยวิธีการอย่างไร ท่านเอาสิ่งนั้นวางเป็นข้อวัตรปฏิบัติให้เราได้ก้าวดำเนิน ข้อวัตรปฏิบัติคือการตัดแปลงหัวใจ

ถนนหนทางเขาให้ยานพาหนะมันเคลื่อนไป ให้มันผ่านไป ไม่มีถนนหนทาง ยานพาหนะก็ใช้สิ่งใดไม่ได้เลย ไม่มีข้อวัตรปฏิบัติ ไม่มีหนทางของการก้าวเดินของจิตเลย จิตมันอิสระของมัน มันทำของมัน เราต้องมีข้อวัตร ทำโดยกตึกา ทำโดยข้อวัตรของเรา มันก็เรียกร้องอีกแหละ “มันไม่มีความจำเป็น บวชมาเพื่อภาวนา เรามาวัดจะมาภาวนา ทำไมต้องมา วุ่นวายกับไอ้เรื่องกตึกาเล็กๆ น้อยๆ อย่างนี้” นี่เวลากิเลสมันแฉะ เอาจริงๆ เราทำอะไรไม่ได้สักอย่าง

ไอ้สิ่งที่เป็นข้อวัตรปฏิบัติมันละ มันละเขาเรียกว่าเครื่องอยู่ ใจมันเป็นนามธรรม เป็นความรู้สึก ก็ให้อยู่กับสิ่งนี้ ถ้าไม่อยู่กับสิ่งนี้มันก็เป็นนามธรรม มันจับต้องไม่ได้เลย ก็อาศัยให้มันเป็นรูปธรรมขึ้นมาด้วยข้อวัตรไง จี้เกียด ไม่ทำ คัดค้าน นั่นละฝืนมัน ฝืนมัน พอฝืนมันอยู่นั่นละ เขาร่องเขารอย นี่มันมีประโยชน์อย่างนั้นนะ

สิ่งที่ครูบาอาจารย์ท่านชี้ท่านบอกมันมีประโยชน์ๆ มีประโยชน์ตรงไหนละ? มีประโยชน์ตรงมันทำแล้วมันมีเครื่องอยู่ มันมีหัวใจ มันมีความรู้สึก ความรู้สึกที่เรามีสติปัญญา ควบคุมมัน

ไม่ใช่ปล่อยให้มัน มันเก่งไปทุกเรื่องเลย “นู่นก็เล็กน้อย นี่ก็ไม่จำเป็น นู่นก็คนอื่นทำแล้ว” แล้วตัวเองละ ตัวเองก็เร่ร้อนใจ แต่คนที่เขาทำเขาได้ คนที่เขาทำเขาได้อะไร เพราะเขามีกตึกากับตัวเขา ถึงเวลาปั๊บ ข้อวัตรของเขา เขาก็ทำของเขา เขามีสติเขามีปัญญา เขามีกตึกา ถ้าคนมีกตึกา ตัวเขามีสามัญสำนึกในตัวของเขา ถ้าตัวของเขา เวลาเขาจะนั่งสมาธิภาวนา เขามีสามัญสำนึกมาตั้งแต่ยังไม่นั่งภาวนา

เวลามานั่งภาวนาขึ้นมา พุทฺโธขึ้นมามันก็ชัดขึ้น ก็ดีขึ้น ถ้าพุทฺโธดีขึ้น ชัดขึ้นขึ้นมา เห็นใหม่ จิตนี้เรียกร้องความเป็นธรรม จิตนี้เรียกร้องนะ เรียกร้องให้คนช่วยเหลือ แล้วใครจะไปช่วยเหลือมันละ

เวลาเขาคิดคุกคิดตาราง เขาต้องไปประกัน เขาต้องไปต่อสู้กับชั้นศาลถึงจะเอามันออกมา จากคุก มันไม่ใช่เรา ผู้ที่เป็นทนาย ผู้ที่มีความช่วยเหลือ แต่จิตนี้เป็นตัวของเขาเอง ตัวของเขาเอง แล้วใครจะไปช่วยเหลือเขา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงยื่นให้ใจ ยื่นให้ ทาน ศีล ภาวนาใจ ยื่นให้ให้หัวใจ มันพัฒนาขึ้นมาใจ ถ้าหัวใจมันพัฒนาขึ้นมา สามัญสำนึกเราคิดใหม่เลยนะ แต่ก่อนเราจะไม่เห็นคุณค่าสิ่งนี้เลย เราจะเห็นคุณค่าแต่หน้าที่การงานของเรา จะชวนขวยอาบเหงื่อต่างน้ำเพื่อเราๆ แล้วก็ทุกข์จนเจ็บใจ

ทุกข์จนเจ็บใจโดยหัวใจนะ หัวใจมันทุกข์ มันจน หัวใจมันโหยหา หัวใจมันมีความทุกข์ ความยากใจ แต่ถ้าหน้าที่การงานเราก็กทำ เพราะปัจจัยเครื่องอาศัย คนเราเขาจะวัดคนว่าคนนั้นมีคุณภาพหรือไม่มีคุณภาพอยู่ที่งาน ถ้างาน มาจากไหนล่ะ? งานก็มาจากคนที่มีคุณภาพทางใจ ถ้าหัวใจมันมีคุณภาพ หัวใจมันรับผิดชอบ หัวใจมันทำอะไรมันจะทำสิ่งที่ดีงามขึ้นมา ถ้าหัวใจมันไม่รับผิดชอบนะ งานให้มัน มันก็เอาไปให้คนอื่นทำ งานให้มัน มันก็ไปกองไว้นั้น มันไม่ทำ

สุดท้ายมันก็ย้อนกลับไปทีใจนั้นล่ะ แต่ย้อนกลับไปทีใจ แต่ก่อนทีจะเข้าไปถึงทีใจต้องมีศีล มีสมาธิ มีปัญญาขึ้นมาทีหัวใจ แล้วถ้ามันมีสามัญสำนึก ถ้ามันจะภาวนา ถ้าภาวนา มันภาวนาเพราะอะไร เพราะงานมันละเอียด นิ่งเฉยๆ หายใจเข้านี่ก็พุท หายใจออกนี่ก็โธ นิ่งเฉยๆ นั้นแหละงานอันยิ่งใหญ่

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อยู่โคนต้นโพธิ์นั้นนะ ตรัสรู้อยู่องค์เดียวนั้นนะ อยู่โคนต้นโพธิ์นั้นนะ งาน เวลาตรัสรู้ธรรมขึ้นมาในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มรรคญาณมันเกิดที่นั่น ถ้ามรรคญาณมันเกิดที่นั่น งานของใจมันเกิดที่นั่น

ใจที่เวียนว่ายตายเกิด ถ้าปัญญามันเกิดขึ้นมันจะเห็นเลยว่าการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ กามภพ รูปภพหรือไม่มีใจ เขาบอกว่านรกสวรรค์ไม่มี...ไม่มีก็คิดเอาใจ ทั้งๆ ที่เอ็งเกิดเอ็งตาย มา เอ็งก็เป็นมาทุกภพทุกชาติ ใจเอ็งก็เป็นมาทั้งนั้น แต่เอ็งยังปฏิเสธความเห็นของเอ็งเลย

เพราะใจเวียนว่ายตายเกิด ใครมันเวียนว่ายตายเกิดล่ะ วัตถุประสงค์มันเวียนว่ายตายเกิดที่ไหน มันก็หัวใจทั้งนั้นแหละ ธาตุรู้ๆ มันเวียนว่ายตายเกิด แล้วมันก็เวียนว่ายตายเกิดมาตลอด แล้วไม่มีใครรู้ใครเห็นมัน แต่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านวางไว้ วางไว้ให้เรา

ประพฤติกฎปฏิบัติขึ้นมา ให้เป็นสมบัติของเราขึ้นมา ถ้าเป็นสมบัติของเราขึ้นมา เราไปรู้ไปค้น
ขึ้นมา ทำไมมันถึงเกิดละ ทำไมมันถึงเกิด เพราะมันมีติดบอดมันถึงเกิด

ถ้าเรามีสติมีปัญญาขึ้นมา มันมีภาวนามยปัญญาขึ้นมา อ้อ! สักกายทิฏฐิ ทิฏฐิความเห็น
ผิด เพราะเราเห็นผิดไปทุกๆ เรื่องเลย เราไม่เคยเห็นถูกต้องทำนองคลองธรรมสักเรื่องหนึ่ง ไม่
เคยเห็นถูกต้องทำนองคลองธรรมเลย เห็นผิดไปกับความเป็นจริงตลอดเลย ความเป็นจริงมัน
เป็นของมันอยู่อย่างนี้ แต่มีความเห็นผิด เห็นผิดคืออวิชชา เห็นผิดคือความไม่รู้ เพราะความไม่รู้
มันถึงยึดมั่นถือมั่น มันถึงเวียนว่ายตายเกิดนี่ไง

ถ้ามีปัญหาขึ้นไป ไปรู้เท่าเห็นเท่าขึ้นมา มันพัฒนาขึ้นไป สักกายทิฏฐิ ทิฏฐิความเห็นผิด
แม้แต่กายมันก็สักแต่ว่า กายนี้มันก็เกิดขึ้นมาในสถานะของมนุษย์ เป็นเทวดา อินทร์ พรหมเขา
ได้สถานะหนึ่ง เวลาเป็นมนุษย์ขึ้นมา มนุษย์ก็ใช้ภพชาติหนึ่งไซ้ใหม่ แล้วเราก็เป็นของเราๆ อยู่
มันเห็นผิด เวลาปัญญามันเกิดขึ้นมา มันพิจารณา มันแยกแยะของมัน พอมันเห็นถูก มันคลาย
มันปล่อยมันวาง เวลามันขาด มันขาดนะ มันขาดถึงเป็นอกุปปิธรรม

สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา คือสภาวะที่มันเปลี่ยนแปลงที่เราพิจารณาอยู่เป็นอนัตตา เวลามัน
ขาดไปแล้วมันเป็นอกุปปิธรรม มันเป็นอนัตตาใหม่ละ มันจะเวียนว่ายตายเกิดอีกใหม่ละ มันมี
อะไรฝังใจอยู่ใหม่ละ พอมันรู้เท่าขึ้นมามันเป็นประโยชน์อย่างนี้ เห็นใหม่ ภาวนามยปัญญามัน
เกิดขึ้น ถ้ามันเกิดขึ้นมาจากสัจจะความจริง มันรู้ไปหมด

ที่ว่าผลของวิภูฏะๆ ใครมันเป็น เราก็ไปเถียงกันนรกสวรรค์มีไหม ที่นี้ในธรรมขององค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “สวรรค์ในอก นรกในใจ” ใ้อ้เราก็เลยบอกว่า “เออ! สวรรค์อยู่ใน
อก นรกอยู่ในใจ นรกสวรรค์ไม่มีหรอก”

ถ้าไม่มีสวรรค์ในอก ไม่มีนรกในใจ แล้วจิตนี้มันจะไปสวรรค์ ไปนรกอย่างไรละ เพราะ
มันมีสวรรค์ในใจ มีสุคติ มันดับที่นี้มันถึงไปสวรรค์ ถ้ามันมีนรกในใจ มันมีแต่ความเดือดร้อน
ในใจ เวลามันตายไปมันจะไปไหนละ

เห็นไหม สวรรค์ในอก นรกในใจมันเป็นผลการกระทำ มันเป็นกรรม มันถึงจะให้ผล
ตามนั้น ตามนั้นนะ ถึงบอกว่าเกิดมาจากไหนๆ คนนั้นเกิดมาจากพ่อจากแม่ คนนั้นเกิดมาจาก...

ไม่ใช่หอรอก เกิดมาจากกรรมดี-กรรมชั่ว กรรมดี-กรรมชั่วของเรานี้แหละ กรรมดี-กรรมชั่วมันไสไป องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงสอนให้เราทำคุณงามความดี

ใครเขาจะติฉินนินทา ใครเขาจะถากถาง ใอันปากสกปรก คิคุติ ปากของเขากับปากขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมและวินัยไว้ เราจะเชื่อใครล่ะ เราจะเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือเราจะเชื่อปากสกปรก นี้ภายนอกนะ แต่ความจริงแล้วไม่ใช่หอรอก มันเชื่อ มันคิด มันเชื่อคุณีแหละ เชื่อวิชชานีแหละ เชื่อความเห็นผิดในใจนี้แหละ แต่พอคนเชื่ออย่างนี้มากขึ้นๆ ก็เป็นกระแสน้ำจม สักคมก็ว่าเป็นอย่างนั้นไป แล้วเราก็จอกกระแสน้ำจมไป เราถึงพยายามทำของเราเพื่อประโยชน์กับเรา นี้ฟังธรรมๆ

ทุกคนปรารถนาความสุข เกลียดความทุกข์ ความสุขทางโลกคือปัจจัยเครื่องอาศัยที่อุดมสมบูรณ์ แต่อุดมสมบูรณ์ขนาดไหน จิตเดิมแท้มีช่องไส จิตเดิมแท้หมองไปด้วยอุปกิเลส มันจะสมบูรณ์แค่ไหน มันจะช่องไสแค่ไหน สว่างไสวแค่ไหน มันต้องเงาเงาแน่นอน มันไม่มีสิ่งใดคงที่ จะสมบูรณ์อุดมขนาดไหนก็แล้วแต่ ในหัวใจเศร้าหมอง

ในสโมสรสันนิบาตทุกดวงใจว่าแห่ว ทุกดวงใจว่าแห่ว ลองมีกิเลสอวิชชาอยู่ในใจแล้ว ทุกดวงใจว่าแห่ว จะสมบูรณ์ขนาดไหนก็ว่าแห่ว แต่ถ้ามีคุณธรรมในหัวใจ เราพยายามหาของเรารุ่งขึ้นมาเราจะไม่ว่าแห่ว

อตุตา หิ อตุตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ตนนั้นทำใจของตนให้สว่างไสว ทำหัวใจของตนให้ผ่องแผ้ว เห็นใหม่ เป็นประโยชน์กับตน แล้วจะเป็นประโยชน์กับผู้อื่น เป็นประโยชน์กับตน ต้องมีเหตุมีผลถึงชี้หน้าบอกคนอื่นได้ ถ้าเราไม่เคยรู้เคยเห็น เราจะไปบอกใคร เราจะไปบอกใครว่าถูกต้องอย่างไร เห็นใหม่ จะเป็นประโยชน์กับใจดวงนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อก่อน ต้องเป็นประโยชน์กับตน บัจจัตตัง สันติภูฏิกโก ประโยชน์กับตนแล้วจะเป็นประโยชน์กับผู้อื่น เอวัง